

Romské děti v českém vzdělávacím systému

Julie Janečková

Čím se budeme dnes zabývat:

- Specifiky české a romské výchovy
- Jak se tato specifika promítají do úspěšnosti dětí ve škole
- Segregací romských dětí ve školství
- Jejimi důsledky a opatření v praxi

Seřadte dle postavení v rodině české a romské

- Babička
- Otec
- Matka
- 3 letý syn
- 15 letý syn
- 10 letá dcera
- Dědeček

Česká rodina

- Zpravidla jednogenerační
- Úzké pojetí rodiny
- Výchovu obstarávají zpravidla rodiče, popřípadě prarodiče
- Výchova klade důraz na pravidla, systém odkládaného potěšení, důraz na vzdělání, rozvoj individuality jedince

Romská rodina

- „tradičnější model uspořádání“ dalo by se říct, že připomíná českou rodinu z počátku dvacátého století
- Vícegenerační
- Fajta x familija // odlišnosti ještě mezi slovenskými a olašskými Romy
- Výchova se zakládá na odpozorování společenských norem a pravidel, je společná (nepodílí se na ní jen rodiče), velký důraz na rodinu (skupinu) jako takovou – potlačení zájmu vlastní individuality, dítě dostává to, co si přeje hned, vzdělání není na prvním místě/ důraz na praktické dovednosti

Jak vstupuje do vzdělávacího procesu

České dítě

- Zpravidla navštěvuje MŠ
- Doma rodiče kladou důraz na abstraktní znalosti
- Důraz na samostatnost
- Cíleně připravují dítě ke schopnosti pracovat ve škole
- Výraznější snaha komunikovat se školou

Romské dítě

- Absence MŠ
- Zátěž etnolektu viz. dal. str.
- Důraz na společné řešení problémů
- Důraz na praktické znalosti
- U S.V. rodin zhoršené socio-ekonomické zázemí
- Často obavy z autorit typu učitele, školy jako takové

Nutno podotknout, že obě strany, jak česká, tak romská pohlížejí na výchovu často etnocentricky.

Josef Václav Sládek

Velké, širé, rodné lány

Velké, širé, rodné lány,
jak jste krásny na vše strany,
od souvratě ku souvrati
jak vás dnes to slunko zlatí!

Vlavé žito jako břehy,
květná luka plná něhy,
na úhoru, v žírné kráse,
pokojně se stádo pase.

Nad vámi se nebe klene
jako v květu pole lněné,
nad lesy jen z modrošíra
pára v tichý déšť se sbírá.

A jak slunce vás tak zhřívá
a jak cvrček v klasech zpívá,
v šíř i v dál, vy rodné lány,
buďte vy nám požehnány.

Důsledky

České dítě

- Snáze se adaptuje ve škole
- Přichází s celou řadou znalostí, které jsou předpokladem pro rozvoj ve škole
- Nemá jazykovou bariéru
- Je často orientované na výkon

Romské dítě

- Hůře se adaptuje na systém založený na samostatné práci
- Roli může hrát odlišné postavení v rodině (oproti škole)
- Jazyková bariéra
- Nedostatečné znalosti, na které škola navazuje
- Snadno ztrácí nit, učitel často neporozumění žákovi zaměňuje za nějaký druh retardace
- Mnohem častější snaha přeřazovat žákovi do praktické školy

Přeřadit či nepřeřadit?

Honzíkův otec je rok nezaměstnaný, má základní vzdělání, matka dokončila zvláštní školu a je v domácnosti. Má tři sourozence. Rodina bydlí v domě obývaném většinou Romy, v posledním roce neplatí nájem, věc řeší soud. Jan vyniká v tělocviku, je průměrný v matematice, má nedostatky ve čtení a psaní. Zajímá se o přírodu, je velmi zvědavý a "živý". Nejezdí na společné akce, rodiče na ně nepříspěvají. V době výletů chodí do vedlejší třídy, kde mívá konflikty. Na výuku je stále méně připraven, úkoly nemají dostatečnou kvalitu. Nemá patřičné školní pomůcky. Je často napomínán, je nesoustředěný a zdržuje práci s ostatními.

- Celý výzkum byl založen na "příběhu" chlapce Honzíka, v němž byly popsány typické rysy dítě z tohoto prostředí. Učitelé pak byli požádáni o analýzu příčin Honzíkových školních problémů a o návrhy řešení. Vtip spočíval v tom, že k totožnému příběhu byly přiřazeny dvě různé fotky chlapce - Honzíka Roma a Honzíka "z majority".

Dvě třetiny pedagogů, kteří řešili situaci Honzíka Roma, dospělo k závěru, že nejlepším způsobem jeho vzdělání je přeřazení na základní školu praktickou (bývalou zvláštní školu), kdežto stejné doporučení u Honzíka "z majority" volilo jen čtvrtina učitelů. U Honzíka Roma byl tak přechod na základní školu praktickou podporován 2,77 krát častěji.

Segregace romských dětí ve vzdělávání

- Jak podle vás vznikají segregované třídy či školy?
- <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10267754387-ptacata/video/>

Příčiny segregace

- Nejsou jednoduché a nelze je tak úplně hodit na jednu ani druhou stranu.
- Jaké jsou podle vás?

Segregace a její

Pozitiva

- Pocit sounáležitosti, být mezi svými
- Být v bezpečí
- Podpora vlastní kultury

Negativa

- Uzavřenost, horší komunikace s majoritou
- Rozvoj xenofobie, stereotypů a předsudků
- Horší kvalita vzdělávání

Příčiny

- Spádovost škol
- Snaha přeřadit české děti pryč od romských
- Preference romských rodičů segregovaných škol

Důsledky segregace

- Zhoršené podmínky pro spolužití (oboustranně)
- Podpora sociálního vyloučení/znevýhodnění romských dětí
- Nižší kvalita vzdělávání
- Horší schopnost absolvovat další vzdělávací stupeň
- Zhoršená možnost uplatnění na trhu práce
- Propadání se do bludného kruhu sociálního vyloučení

Jak na situaci reaguje (především) neziskový sektor

- Práce s rodinami – podpora předškolního vzdělávání, prevence dávání dětí do segregovaných škol
- Práce s dětmi samotnými – doučování, podpora mimoškolních aktivit, nabídka volnočasových aktivit, jejichž cílem je prevence předčasného opouštění vzděl. systému, podpora školní docházky, podpora školní úspěšnosti, prevence sociálně patologických jevů.

Jak na situaci reaguje stát

- Zavedení povinné docházky poslední rok MŠ
- Snaha o zrušení praktických škol
- Snaha o podporu procesu integrace
- Národní institut pro další vzdělávání organizuje kurzy pro vzdělávání asistentů pedagoga (ale stále nejsou hrazeni ze státního rozpočtu)

Děkuji za pozornost!